

ראש ישיבה דק"ק "בעלי תשובות". ר' יצחק אדרבי, מהרשד"ם ועוד קראו לק"ק מאיור בשם ק"ק בעלי תשובות או בעלי תשובה. כידוע, הראשונים שנאנסו להמיר דתם לנצרות בגזירות קנ"א היו בקהילת Lerida באי Palma במאיורקה. אנוסים אלה עזבו את ספרד וביקשו מפלט, בראשונה במארוקו ואחר-כך בערי תוגרמה¹. מגדולי ישיבתו של ר' שלמה היו החכמים יוסף פלורנטיין, שמואל הכהן, אברהם פאלקון (מ' 731), חיים הלוי, משה די אבילה, יצחק מנחם (מ' 666), משה נ' מאיור בנו, משה גאטיניו, "כלם חכמים מעיינים וקצת מהם היו דרשנים ובעלי הגדה"². הוא חתם על שלוש הסכמות בשנות שצ"ד-שפ"ג³. בשנת שצ"א הוסיף לפני חתימתו "המר ונאנח"⁴. ביום כט כסלו שצ"ג, היה עדיין בחיים⁵. הגיע לידינו פסק ששלח לאיזמיר בשנת שצ"ה בערך⁶. נפטר בגיל הזקנה בשנת שצ"ג-שצ"ד. ראה מ' 606. תצלום המצבה ר' In Memoriam, ג, עמ' 53.

המחבר

598

10/07/2019 10:07

עלי דמעות מעדיף (?) יתאפקו
כי נחלי אש כקרבים נשקו⁷
אשר (?) נפשי (?) לפני שוכן מעונה
ביום ויקרא ה' אל * [שמואל]⁸
נתבקש בישיבה של מעלה החכ'
הכולל כמהרר * [שמואל] ל ב' כ' מ' ה' ר' ר'
ברוך ב' כ' מ' ה' ר' ר' שמואל ברוך ז' ל' ה' ה'
יום ב של ר' ה' שנת ושפח (?) ה' קדקד
ליצירה

המזייף השחית ומילא במלט השם ושנת המיתה. אחי חיים ז"ל קרא רק האות האחרונה של השם-ל, ושמו בלי ספק שמואל כזקנו וכשם שבפסוק שנחקק בשורה הרביעית, שאף הוא נשחת. ר' שמואל שימש רב מחוץ לשאלוניקי ואחרי שנת ש"ע, שלח פסק לרבנים חיים שבתי (מ' 685) ואשר כהן נ' ארדוט (מ' 681). מן הפסק הזה אנו למדים שאביו של ר' שמואל היה מרבני שאלוניקי ושנפטר בהיות שמואל בן עשרים וחמש שנים⁹. אביו ר' ברוך חתם בתור דיין בשאלוניקי בשנת שמ"ה¹⁰. שנת המיתה הושחתה. באבן היה חרות "שפר ה' קדקד", ונוקד על "שפר". ברם צ"ל ושפח ה' קדקד (ישעיה ג, יז), כלומר שנת "שפח" או שצ"ד¹¹. ראה מ' 575, 634, 642, 762.

1 קיזירלינג, געשיכטע דער יודען פון מאיורקא, עמ' 164 והלאה; REJ, IV, עמ' 38; Amador De Los Rios; ח"ב, עמ' 378; גרץ-שפ"ר, ח"ו, עמ' 102, 104; ר' דוד פיפאנו, שלשלת רבני שלוניקי, עמ' ה, ב. 2 קונפורטי, דף מר, א. 3 ספונות, שם, עמ' מז-מט; מכתבי דודים מיינ, עמ' 99, 100. 4 שו"ת מהרש"ש, אבן העזר, סי' לא. 5 שו"ת ר' שלמה הלוי, אבן העזר, סי' יא. ר' שלמה נזכר בתור דיין אצל ר' יהודה לירמה, פליטת בית יהודה, סי' ב, עמ' ט, א. 6 שו"ת ברוך אנג'יל, סי' ט', דף טז, א. הפסק הוא בענין בשר הנפיחה. בשנת שצ"ו כבר היו יהודי איזמיר אוכלים בשר נפיחה. כ"י HUC 160, דף קעא, א. 7 מלשון ואש נשקה ביעקב. תהלים עח, כא. 8 שמואל א ג, ד. 9 שו"ת תורת חיים, ח"ג, סי' צ, צא. 10 שו"ת מהרש"ך, ח"א, דף קצז, ב. 11 עיין רוזאניס, ג, עמ' 155, 229.

אבנים שחקו מימי

על איש ישר ותמים רודף
צדקה וחסד אל כל היום גוע
אמונים ורבנים מחנה ליה
לו נאווה תהלה שרש היחס
והמעלה הנבון ומאד געלה
כְהֶרַשְׁלִמָה לְבֵית (א) [ה] לְוִי נֶעַ
לְקַח אוֹתוֹ אֱלֹהִים בְּיוֹם הָ יָא

לחדש תשרי שנת

ה'תשצ"ד

איסטה מצבה פואי אליבאנטאדה

פור דיליסייה חסדיי שאלתיאל פור

און נדר טומאדו פור סו סאלוד

בואינה אי פור ריזגאטי די סו

איזו אלברטו

יצחק שמואל עמנואל

חתומת-ידו

לולא עדותו של קונפורטי על שנת פטירתו של ר' שלמה הלוי, אי אפשר היה להסיק מן הכתובת שהיא שייכת לרב גדול כמותו. ר' שלמה הוא בנו של ר' יצחק (מ' 527), נולד בשאלוניקי בשנת שמ"א בערך. תורה למד מפי ר' חיים שבתי (מ' 685). ר' שלמה היה, כאביו, ראש ישיבה של ק"ק "עץ חיים". קונפורטי שהכירו האריך כשבחיו ואמר עליו: "רב מובהק ופסקן ודרשן והיה כולל בשאר החכמות ומקובל וחסיד... והרביץ תורה הרבה". מגדולי תלמידיו היו ר' שמואל פלורנטיין האחרון, ר' יהודה גיראסי, ר' יוסף צרפתי, חכמים גדולים ובעלי הוראה. מגדולי ישיבתו היו ר' אברהם שיראנו (מ' 683), האחים יצחק ומשה אלפאנדארי (מ' 760) ויוסף פאשאריאל⁵. על חבריו נמנו: ר' אברהם לבית חון, ר' אהרן בכר אברהם נ' אזו, ר' יצחק יצחקי, ר' יצחק פראנסיס שנסע לקושטא, ר' אברהם יוסף לבית הלוי, ר' מנחם שולם, ר' דניאל אישטרושה וע"ד.

ר' שלמה כתב "דרושים רבים וחדושים" וכן הנהיג על טור יורה דעה, ומכתבים ששלח לדון תם נ' יחייא מקושטא בין שנות שע"ב-שע"ז-נשארו בכתב-יד⁸, ומאה ושלושים מפסקיו נדפסו אחרי מותו על-ידי אלמנתו רחל, ממשפחת נ' יחייא, בשנת ת"ב⁹. מהסכמת רבני שאלוניקי מוכח שר' שלמה הניח אתריו בן. ר' שלמה, שהיה בעל נכסים, פסק שמס הבגדים

1 איוב יד, יט. 2 ר"ל: המצבה הזאת הוקמה ע"י דיליסייה אשת חסדי שאלתיאל בעד נדר שנדרה על בריאותה הטובה ובעד פדיון בנה, אלברטו. 3 קונפורטי כתב שהוא נפטר בן נ"ב שנה. 4 על כמה מפסקיו הסכים מהרח"ש. עיין תורת חיים, ח"א, דף סד, ב; דף סז, א ודף קיא, א. 5 קונפורטי, דף מז, ב. 6 דגני מוסר המקורות לפי סדר הפסקים של ר' שלמה: דף כד, א; נא, ב; אבן העזר, סי' ד; שם, סי' כט; ח"מ, סי' כח. 7 קונפורטי, שם, דבר משה, ח"א, יורה דעה, סי' לב, דף ס, ב. 8 כ"י בודליאנה מס' 2000, בסוף. 9 תשובה נוספת נדפסה בשו"ת תורת חיים, ח"ג, סי' ע.

יחול גם על תלמידי-חכמים, כיוון שמס זה היה עול כבד על העדה, וכתב: שִׁנְאָה לתלמיד חכם להכניע צוארו תחת עול זה ולהצטער בצער הצבור... בכל יום ויום נושאים ונותנים בדבר ומגמגמים בו ונראה רע לשמים ורע לבריות¹. נפטר בשנת שצ"ד, ולא בשנת שצ"ה כפי שכותב קונפורטי. לפני מותו ציווה "שאשתו לא תלבש שחורים בגדי אלמנות... שהספסל שהיה משים עליו הספרים כשהיה לומד שיעשו ממנו ארון כדי לקבורו בו... שישליכו בתוך קברו סיד וזמורות של גפנים... שכשאומרים השכבה עליו לא יזכירו החזנים לא שם חכם ולא שם רב, רק שמו לבדו וכך נעשה הכל כדבריו². כבוד גדול עשו לו במותו, והספידוהו ר' יעקב רוביין (מ' 654), ר' חיים שבתי, ר' אשר כהן ו' ארדוט (מ' 681), ר' מרדכי קלעי (מ' 682) ור' אברהם מוטאל (מ' 736).

600

אוצר החכמה

הקול בוכים יעורר לב ישנים
תגל דמע פני חבוש בטמון
לקץ ימין ועת מועד לכל חי
תחי רוחו נבלתי יקומון זה
חלק אנוש מפז ואדם מכתם
אופיר הכי החכם השלם כמֶהֱרֵ
וידאל סיד נֶעַ עליה אל האלהים
יום ח' ח' לחדש תשרי שנת
השצ"ד
איסטה מצבה לה אליבאנטו
מזל טוב מוזיר די יוחנן אברהם
אבלה פור איל ניס קי לי איזו איל
דייו פור לוס פייזיס איל דייו קי
סי לו אגה פור אינטירו אמן

מהרבנים העשירים ומגדולי ישיבתו של ר' אברהם מוטאל³. נוסח הכתובת מורכב מחלקיהן של הכתובות 587, 588.

601

ציין

שר חמישים זקן ונשוא פנים
מזרע איתנים עליה למנוחות

1 שו"ת ר' שלמה הלוי, ח"מ, סי' כד, דף מה, ב. הסכמה בנוגע למכירת חזקת קרקע לגוי (דאנון, שם, סי' 17) היא שלו. כנראה שהעתיק הסכמות אלו (דאנון, סי' 20). 2 קונפורטי, שם. 3 צ"ל יום ה' יח לחודש תשרי. 4 ר"ל: מזל טוב אשת יוחנן אברהם אבלה הקימה את המצבה הזאת מחמת נס שה' עשה לה בריפוי חולי הרגלים. יהי רצון שהשם יעשה לה הנס בשלימותו. 5 קונפורטי, דף מה, ב.